

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЗ „ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА”

Кафедра світової літератури та російської мови
(назва кафедри)

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни **Історія мови. Старослов'янська мова**
(назва дисципліни)

для освітнього рівня бакалавр

напряму / спеціальності(ей) 014.02 Середня освіта. Мова і література (російська,
англійська)

ЗАТВЕРДЖЕНО
ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри

Протокол № 1 від 31.08. 2020

Перезатверджено: протокол № 1 від 31.08.2021

Завідувач кафедри

(В.І.Дмитренко)

1. Назва дисципліни.

„ІСТОРІЯ МОВИ. СТАРОСЛОВ'ЯНСЬКА МОВА ”

2. Код дисципліни.

[ФІМ] [СО_Рос_Англ_бак_20] [2_1_11]

3. Тип дисципліни.

Обов'язкова

4. Рік (роки) навчання.

1-й

5. Семестр / семестри.

2

6. Кількість кредитів ECTS.

6

7. Відомості про викладача (викладачів).

Кіріченко Ольга Миколаївна – старший викладачкафедри світової літератури та російського мовознавства, e-mail: olgashevchenko84@gmail.com

8. Мета вивчення дисципліни (в термінах результату навчання й компетенції):

ознайомити студентів зі складними процесами, пов'язаними з походженням російської мови, основними етапами її формування, становлення і функціонування; сформувати здібності до інтерпретації та філологічного аналізу текстів, а також умінню пояснювати факти сучасної російської мови з історико-лінгвістичних позицій.

Завдання:

- виділити етапи формування літературної мови та охарактеризувати основні тенденції у межах кожного часового зрізу;
- простежити взаємозв'язки між певними періодами становлення літературної мови – традиційне і нове у загальному спрямуванні мовотворчих процесів;
- виявити домінантні джерела творення літературної мови кожного періоду;
- з'ясувати причини взаємодії російської літературної(писемної) мови з іншими слов'янськими та неслов'янськими мовами та наслідки міжмовних контактів;
- прослідкувати за взаємодією літературної мови з живою розмовною мовою, репрезентованою різноманітністю територіальних та соціальних діалектів;
- ознайомити студентів з основними писемними пам'ятками російської мови;
- визначити місце видатних письменників, учених, церковних, політичних і культурних діячів у літературному мовотворенні.

Мета та завдання курсу сприяють досягненню програмних результатів і забезпечують реалізацію низки компетентностей, як-от:

Програмні результати навчання:

ПРН 3. Знає мову професії, термінологію свого фаху, джерела поповнення лексики російської літературної мови, англійської мови; основні умови ефективного мовленнєвого спілкування, стилі, жанри; знає мовні норми, соціокультурну ситуацію розвитку російської, англійської мов,

особливості використання мовних одиниць у певному контексті, мовний дискурс художньої літератури й сучасності.

ПРН 5. Знає основи цифрових пристроїв, онлайн- сервіси мережі Інтернет; знає правила критичного оцінювання інформації та критерії медіа грамотності; професійні онлайн спільноти та електронні (цифрові) ресурси для безперервного професійного розвитку впродовж життя; мережевий етикет у професійній діяльності; правила безпеки в цифровому середовищі, наслідки впливу цифрової інформації на людину.

ПРУ 3. Володіє методиками білінгвального й інтегрованого навчання мови, дидактикою багатомовності та методикою паралельного вивчення споріднених мов, методикою роботи в гетерогенному (змішаному) навчальному середовищі. Володіє методами і прийомами аналізу мовних одиниць, порівнює мовні та літературні факти, явища, визначає їхні подібності й відмінності, сприяє опануванню учнями російської, англійської мов для вирішення комунікативних завдань у життєвих ситуаціях

ПРУ 7. Уміє працювати з теоретичними та науково-методичними джерелами, обробляти, систематизувати й застосовувати в освітній діяльності критично оцінювати достовірність, надійність інформації, вплив інформації на свідомість і розвиток учнів; використовувати відкриті електронні (цифрові) освітні ресурси педагогічного спрямування для професійного розвитку та обміну педагогічним досвідом, створювати та наповнювати власне е-портфолію; уникати небезпек в інформаційному просторі; забезпечувати захист і збереження персональних даних; аналізувати досвід роботи вчителів, моделювати елементи педагогічної діяльності.

ПРУ 8. Володіє методами і прийомами науково-дослідницької, проблемно-пошукової діяльності в мовно-літературній освіті, уміє здійснювати наукове дослідження й публічно презентувати отримані результати з урахуванням вимог академічної доброчесності.

Автономія і відповідальність

ПРА 1. Усвідомлює значущість своєї професії, має сформовані ціннісні орієнтири, здатний аналізувати та вирішувати значущі світоглядні проблеми та приймати рішення, визначати власну соціокультурну позицію в полікультурному суспільстві.

ПРА 4. Усвідомлює необхідність навчатися впродовж життя і вдосконалювати з високим рівнем автономності набуту кваліфікацію.

Загальні та фахові компетентності, які формуються у процесі вивчення дисципліни:

ІК. 01. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі й практичні проблеми в галузі середньої освіти, що передбачає застосування теорій та методів освітніх і філологічних наук і характеризується комплексністю й невизначеністю педагогічних умов організації навчально-виховного процесу в основній (базовій) середній школі.

ЗК. 1. Здатність діяти відповідально і свідомо на засадах поваги до прав і свобод людини та громадянина; реалізувати свої права і обов'язки; усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 3. Здатність використовувати інформаційні й комунікаційні технології для виконання завдань у сфері професійної діяльності, зокрема, для пошуку, оброблення інформації з

різних джерел (друкованих, цифрових).

ЗК 4. Здатність учитися протягом життя й оволодівати сучасними знаннями; розвивати свій інтелектуальний рівень, розширювати загальнокультурний світогляд на різних етапах професійного зростання.

ЗК 5. Здатність застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях, виконанні професійних завдань, реалізації педагогічних функцій в умовах мінливого освітнього середовища, прийнятті ефективних рішень у професійній діяльності, відповідально ставитись до обов'язків, мотивувати людей задля досягнення спільної мети.

ЗК 9. Здатність до критичного, раціонального мислення, толерантності до різних ідей, нових точок зору і фактів дійсності, самооцінки, формулювання відповідної аргументації для розв'язання проблем, усвідомлення необхідності самоосвіти, фізичного вдосконалення, дотримання здорового способу життя з метою реалізації особистісного потенціалу й користі суспільству.

Фахові компетентності:

ФК 2. Здатність до розуміння психолого-педагогічних особливостей, умов та чинників ефективної педагогічної діяльності, орієнтації в сучасних мовознавчих та літературознавчих, методичних концепціях, напрямках, підходах, їх аналізу, а також впровадження ефективних інформаційних технологій навчання.

ФК 3. Здатність інтерпретувати й зіставляти мовні та літературні явища, використовувати різні методи й методики аналізу тексту.

ФК 7. Здатність формувати й розвивати мовно-комунікативні уміння та навички учнів, якісно реалізовувати види мовленнєвої діяльності (читання, аудіювання, говоріння, письмо) завдяки достатньому обсягові знань із фонетики, лексики, граматики, орфографії, пунктуації, стилістики й культури мовлення української, російської та іноземної мов. Володіти методикою розвитку зв'язного мовлення учнів й підготовки творчих робіт; дотримуватися сучасних мовних норм з російської, англійської мов, використовувати різні форми й види комунікації в професійній діяльності, обирати мовні засоби відповідно до стилю й типу тексту.

9. Передумови (актуальні знання, необхідні для опанування дисципліни).

Знання з ОК «Практичний курс російської мови і культура мовлення»

10. Зміст дисципліни.

№	Змістові модулі та їхня структура	денна форма навчання					заочна форма навчання				
		загальна кількість лекцій	практичні заняття	лаборатор	самостійна робота	загальна кількість лекцій	практичні заняття	лаборатор	самостійна робота		
Модуль 1											
1.1.	Вступ. Предмет, завдання, джерела вивчення історії мови.	22	2	6		14	22	2			20
1.2.	Історична фонетика. Система голосних і приголосних звуків. Історичні	30	6	6		18	24	2	2		20

	фонетичні процеси в історії мови.									
1.3.	Історична морфологія. Частина мови у давньоруській мові.	40	10	6		24	32		2	30
Модуль 2										
2.1.	Періодизація історії російської літературної мови. Період Київської і Московської Русі.	26	2	4		18	32	2		30
2.2.	Період XVII– поч. XIX ст. в історії мови. Мова О.С.Пушкіна.	24	2	4		16	34	2	2	30
2.3	Російська літературна мова в кінці XIX – на початку XX століть	20	4	4		14	2		2	
2.4	Особливості розвитку російської літературної мови в XX столітті	18	4	6		10	34	2		32
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ ГОДИН		180	30	36		114	180	10	8	162

11. Список рекомендованої навчальної літератури.

Основна навчальна література

1. Буслаев Ф. И. Историческая хрестоматия. М., 1861. 2-е изд. М., 2004.
2. Введение в историю русского языка: Н. Н. Дурново -- Москва, Либроком, 2010 г.- 300 с.
3. Древнерусский язык: Т. Г. Винокур -- Москва, ЛКИ, 2008 г.- 120 с.
4. Земская Е.А. Русская разговорная речь. / Под ред. М.В. Китайгородской, Е.Н. Ширяева. - М.: Наука, 1981. - 276 стр.
5. Изучение и преподавание русского языка в Финляндии: -- Москва, Златоуст, 2010 г.- 496 с.
6. История русского литературного языка: Г. О. Винокур -- Санкт-Петербург, Либроком, 2010 г.- 192 с.
7. Лексикология современного русского языка: Н. М. Шанский -- Санкт-Петербург, Либроком, 2009 г.- 312 с.
8. Лекции по истории русского языка: А. И. Соболевский -- Санкт-Петербург, ЛКИ, 2007 г.- 328 с.
9. Огієнко І. І. Історія української літературної мови (Митрополит Іларіон). 2-ге вид., випр. К. : Наша культура і наука, 2004. 436 с
10. Русанівський В. М. Історія української літературної мови., 2002 . – С. 224 – 299
11. Синтаксис русского языка: А. А. Шахматов -- Москва, ЛКИ, 2011 г.- 624 с

Додаткова навчальна література

1. Захарова Л.А., Старикова Г.Н. История русского языка: Учеб. пособие для практических занятий по курсу «Историческая грамматика русского языка» / Л. А. Захарова, Г.Н. Старикова. – Томск: Изд-во Том. ун-та, 2010.

2. Історія українського правопису XVI – XX століття: Хрестоматія/ Упор. В.В.Німчук, Н.В. Пуряєва. – К.,2004.
3. Півторак Гр. Мовна ситуація в Київській Русі та її вплив на давньоруську периферію // Мовознавство. – 1997. – № 4-5. – С.3-10.
4. Півторак Гр. Походження українців, росіян, білорусів та їхніх мов . Міфи і правда про трьох братів слов'янських зі «спільної колиски». – К.,2001. – С.54-97.

12. Технології викладання та атестації.

Діяльність студента:

- опанування теоретичного матеріалу;
- виступ з повідомленням на практичному занятті;
- виголошення доповіді на практичному занятті;
- участь у дискусії на практичному занятті;
- самостійне конспектування першоджерел та їх аналіз;
- написання реферату.

Поточний контроль:

дві письмові модульні контрольні роботи.

Форма семестрового контролю:

екзамен

13. Критерії оцінювання (у %).

Кількість відсотків	Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти
90 - 100	Вільно володіє навчальним матеріалом, висловлює свої думки, робить аргументовані висновки, рецензує відповіді інших здобувачів, творчо виконує індивідуальні та колективні завдання; самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань; вільно використовує нові інформаційні технології для поповнення власних знань.
83 - 89	Вільно володіє навчальним матеріалом, застосовує знання на практиці; узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускає незначні огріхи у порівняннях, формулюванні висновків, застосуванні теоретичних знань на практиці.
75 - 82	Недостатньо повно засвоює навчальний матеріал, намагається застосовувати знання на практиці; узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускає огріхи у порівняннях, формулюванні висновків, застосуванні теоретичних знань на практиці.
63 - 74	Володіє навчальним матеріалом поверхово, фрагментарно, на рівні запам'ятовування відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, знайомий з основними поняттями навчального матеріалу.

50 - 62	Частково володіє навчальним матеріалом, не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації має елементарні нестійкі навички виконання завдання
20-49	Має фрагментарні знання (менше половини) при незначному загальному обсязі навчального матеріалу; відсутні сформовані уміння та навички; під час відповіді допускаються суттєві помилки.
1 - 19	Не володіє навчальним матеріалом.

Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти на практичних заняттях (поточний контроль)

Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень
5 Балів	Здобувач вищої освіти у повному обсязі викладає вивчений матеріал, дає правильні визначення понять, вільно послуговується науковою та професійно-спрямованою термінологією, виявляє розуміння матеріалу, може обґрунтувати свої судження, застосувати знання практично, навести свої приклади, опрацював різні джерела інформації і творчо використав їх при відповіді, виявляє здатність до оригінальних рішень, та вміння аргументовано висловлювати свою точку зору.
4 Бали	Здобувач добре знає теоретичний та практичний матеріал, дає визначення понять, може обґрунтувати свої судження, може систематизувати набуті знання, володіє матеріалом при вирішенні практичних професійно-зорієнтованих завдань. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки
3 бали	Здобувач відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень, орієнтується у закономірностях\рівнях\положеннях. Однак не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки. Викладення матеріалу не в повному обсязі, неглибоке володіння теоретичним та практичним матеріалом без аргументації своїх висновків, без наведення своїх прикладів
2 Бали	Здобувач достатньо не володіє навчальним матеріалом, однак фрагментарно, поверхово (без аргументації й обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань. Значна кількість помилок.
1 Бал	Здобувач не в змозі викласти зміст більшості питань теми та курсу, володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді.
0 Балів	Здобувач не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань

Критерії оцінювання самостійної роботи (поточний контроль).

Самостійна робота передбачає виконання блоків самостійних практичних або теоретичних завдань.

Виконання одного блоку самостійних практичних завдань (оцінюється за 5-бальною шкалою), і на основі середнього арифметичного (кількість блоків 4) здійснюється виведення остаточної оцінки за самостійну роботу у відсотках. Загальна кількість відсотків за самостійну роботу – 20%. Оцінювання окремого блоку самостійних практичних завдань:

- 5 балів Завдання повністю виконані без будь яких помилок.
- 4 бали Завдання повністю виконані але з незначними помилками.
- 3 бали Завдання виконані не повністю і з помилками.
- 2 балів Завдання виконані не повністю і зі значними помилками.
- 1 бал Завдання виконані з суттєвими помилками.
- 0 балів Завдання не виконані.

Критерії оцінювання за письмову модульну контрольну роботу в межах від «0» до «20» відсотків за такими критеріями:

Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень
5 (16-20%)	Оцінюється робота здобувача, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно й аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань, наводить приклади, вільно послуговується науковою та професійною термінологією, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки
4 (10-14%)	Оцінюється робота здобувача, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних питань, наводить приклади, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки
4 (5-9 %)	Оцінюється робота здобувача, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень. Однак не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, припускається суттєвих неточностей та помилок
2 (0-4 %)	Оцінюється робота здобувача, який достатньо не володіє навчальним матеріалом, однак фрагментарно, поверхово (без аргументації й обґрунтування) викладає окремі питання тем, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань

Розподіл балів

Критерії оцінювання (у %).

Семестрову рейтингову оцінку розраховують, виходячи з критеріїв:

- письмові модульні контрольні роботи – 40%;
- результати роботи на практичних заняттях – 40%;
- самостійна робота – 20%.

Шкала оцінювання: національна та ECTS (для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики)

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
---	--------------------	--------------------------------------

90 – 100	A	відмінно
83 – 89	B	добре
75 – 82	C	
63 – 74	D	задовільно
50 – 62	E	
20–49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 – 19	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Критерії оцінювання під час підсумкового контролю.

Вивчення навчальної дисципліни завершується заліком, який виставляється на основі всіх виконаних здобувачем вищої освіти видів робіт, зазначених у робочій програмі навчальної дисципліни.

Засоби діагностики результатів навчання

Відповідно до ОПП при оцінюванні результатів навчання з дисципліни застосовується накопичувальна бально-рейтингов система, що передбачає оцінювання якості виконання здобувачами всіх видів аудиторної та позааудиторної навчальної діяльності, спрямованих на опанування навчального навантаження з освітньої програми шляхом поточного контролю та підсумкового контролю (екзамен\залік).

Засоби діагностики результатів навчання для поточного контролю

У межах поточного контролю засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з дисципліни є усні та письмові відповіді здобувачів та виконання завдань на практичних\семінарських заняттях, поточні тестові (письмові) роботи (відкриті та закриті тести), виконання практичної самостійної роботи.

Виставлення семестрової оцінки за освітнім компонентом регламентується п. 3.8 Положення про організацію освітнього процесу в ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка” (http://luguniv.edu.ua/wp-content/uploads/2020/11/poloj_organiz_osc_protov_nov2020.pdf).

У разі, якщо здобувач вищої освіти вважає оцінку за екзамен або залік необ'єктивною, він може подати звернення про оскарження результатів оцінювання відповідно до процедури (http://luguniv.edu.ua/wp-content/uploads/2020/11/2_10_protov_zabezp_yakist_osc_vita_2020.pdf). Перескладання освітнього компонента відбувається за процедурою: http://luguniv.edu.ua/wp-content/uploads/2020/05/2_2_protov_zabezp_yakist_osc_vita.pdf. Проведення факультативних занять для повторного оцінювання освітнього компонента відбувається за процедурою: http://luguniv.edu.ua/wp-content/uploads/2020/11/2_3_protov_zabezp_yakist_osc_vita_2020.pdf.

14. Мова викладання.

Українська, російська